

HOTĂRÎRE
asupra excepției de neconstituționalitate a prevederii pct.3) alin.(1)
art.401 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova

nr. 9 din 20.05.2008

Monitorul Oficial nr.99-101/7 din 06.06.2008

* * *

În numele Republicii Moldova,
Curtea Constituțională în componența:
Dumitru PULBERE – președinte, judecător-raportor
Alina IANUCENCO – judecător
Victor PUȘCAȘ – judecător
Elena SAFALERU – judecător
Valeria ȘTERBEȚ – judecător
Ion VASILATI – judecător

cu participarea grefierului Victoria Botnariuc-Trelea, reprezentantului Curții Supreme de Justiție, Svetlana Filincova, reprezentanților permanenți al Parlamentului, Ion Mîțu, și al Guvernului, Nicolae Eșanu, la Curtea Constituțională, călăuzindu-se de art.135 alin.(1) lit.g) din Constituție, art.4 alin.(1) lit.g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, art.4 alin.(1) lit.g) și art.16 alin.(1) din Codul jurisdicției constituționale, a examinat în ședință plenară deschisă excepția de neconstituționalitate a prevederii pct.3) alin.(1) art.401 din Codul de procedură penală.

Drept temei pentru examinarea dosarului a servit sesizarea Curții Supreme de Justiție asupra excepției de neconstituționalitate depusă la 21 februarie 2008, în conformitate cu prevederile art.24 și art.25 din Legea cu privire la Curtea Constituțională și art.38 și art.39 din Codul jurisdicției constituționale.

Prin decizia Curții Constituționale din 10 martie 2008 sesizarea a fost acceptată spre examinare în fond și înscrisă în ordinea de zi.

În procesul examinării preliminare a sesizării Curtea Constituțională a solicitat puncte de vedere Parlamentului, Președintelui Republicii Moldova, Guvernului, Ministerului Justiției, Procuraturii Generale, Centrului pentru Drepturile Omului, Centrului de Drept al Avocaților, Institutului de Reforme Penale.

Examinînd materialele dosarului, audiind informația prezentată de judecătorul-raportor și explicațiile participanților la proces, Curtea Constituțională

A CONSTATAT:

1. Curtea Supremă de Justiție, în temeiul art.135 alin.(1) lit.a) și lit.g) din Constituție, a sesizat Curtea Constituțională pentru controlul constituționalității prevederilor pct.3) și pct.4) alin.(1) art.401 din Codul de procedură penală (în continuare – CPP), adoptat prin Legea nr.122-XV din 14 martie 2003¹.

¹ M.O., 2003, nr.104-110, art.447

În ședința plenară a Curții Constituționale reprezentantul Curții Supreme de Justiție a concretizat obiectul sesizării, solicitînd exercitarea controlului constituționalității prevederii pct.3) alin.(1) art.401 CPP în procedura excepției de neconstituționalitate.

În articolul 401 CPP sînt specificate persoanele care pot declara apel. Potrivit prevederii contestate a pct.3) alin.(1) art.401 CPP, poate declara apel partea vătămată, în ce privește latura penală în cazurile în care procesul penal se pornește doar la plîngerea prealabilă a acesteia în condițiile legii.

Din sesizare rezultă că la Curtea Supremă de Justiție se află în proces de judecare recursul în anulare înaintat de reprezentantul părții vătămate, Grigoriev Eugenia, împotriva hotărîrilor irevocabile pronunțate de Colegiul lărgit penal al Curții Supreme de Justiție la 6 iunie 2007 și de Curtea de Apel Chișinău la 28 noiembrie 2006.

La judecarea recursului în anulare Plenul Curții Supreme de Justiție urma să aplice art.452 CPP în coroborare cu pct.3) alin.(1) art.401 CPP.

În ședința Plenului Curții Supreme de Justiție reprezentantul părții vătămate a invocat neconstituționalitatea pct.3) alin.(1) art.401 CPP, arătând că norma respectivă contrazice dispozițiile constituționale cuprinse în art.16 privind egalitatea în drepturi, art.20 privind accesul liber la justiție, art.26 privind dreptul la apărare, art.54 privind restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți, art.119 privind exercitarea căilor de atac, deoarece prin neadmiterea introducerii apelului sau recursului pune partea vătămată în condiții inegale în raport cu alți participanți la procesul penal.

Prin încheierea din 17 decembrie 2007 Plenul Curții Supreme de Justiție a ridicat în fața Curții Constituționale excepția de neconstituționalitate, suspendând judecarea recursului în anulare.

2. Raportînd prevederea contestată la normele constituționale, la dispozițiile actelor internaționale și legislației interne în domeniu, Curtea Constituțională reține următoarele.

Republica Moldova a proclamat protejarea și promovarea drepturilor omului drept principii democratice fundamentale. Conform art.1 alin.(3) din Constituție, Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sînt garantate.

Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte (art.4 alin.(1) din Constituție).

Potrivit prevederii contestate a pct.3) alin.(1) art.401 CPP, partea vătămată nu este în drept să introducă apel sau recurs în anulare conform prevederilor art.452 CPP, decît în cazurile în care procesul penal a fost pornit în baza plîngerii sale.

Curtea consideră această normă drept neconstituțională pentru următoarele motive.

Un principiu de bază al statului de drept este principiul universalității drepturilor și libertăților consacrate prin Constituție și prin alte legi și al obligațiilor prevăzute de acestea (art.15 din Constituție).

Potrivit art.59 alin.(1) CPP, parte vătămată este considerată persoana fizică căreia i s-a cauzat prin infracțiune un prejudiciu moral, fizic sau material, recunoscută în această calitate, conform legii, cu acordul victimei. Minorul căruia i s-a cauzat prejudiciu prin infracțiune va fi considerat parte vătămată fără acordul său.

În Recomandarea nr.(85) 11 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei cu privire la poziția victimei în cadrul dreptului penal și procedurii penale, adoptată la 28.06.1985, se subliniază că funcția de bază a justiției penale trebuie să fie soluționarea cererilor victimelor și apărarea intereselor acestora, victima trebuie să dispună de dreptul de a cere organelor competente reexaminarea deciziei privind neurmărirea penală sau de dreptul de a iniția urmărirea individuală.

Conform CPP, partea vătămată este parte în procesul penal. Procesul penal are ca scop protejarea persoanei, societății și statului de infracțiuni, precum și protejarea persoanei și societății de faptele ilegale ale persoanelor cu funcții de răspundere în activitatea lor legată de cercetarea infracțiunilor presupuse sau săvîrșite, astfel ca orice persoană care a săvîrșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale și nici o persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală și condamnată (art.1 alin.(2)).

Potrivit definiției expuse în pct.29) art.6 CPP, parte în proces sînt persoane care în procesul penal exercită funcții de acuzare sau apărare în baza egalității în drepturi și a principiului contradictorialității.

Art.24 CPP stipulează că părțile participante la judecarea cauzei au drepturi egale, fiind investite de legea procesuală penală cu posibilități egale pentru susținerea pozițiilor lor. Instanța de judecată pune la baza sentinței numai acele probe la cercetarea cărora părțile au avut acces în egală măsură. Părțile în procesul penal își aleg poziția, modul și mijloacele de susținere a ei de sine stătător, fiind independente de instanță, de alte organe ori persoane.

Curtea Constituțională relevă că la etapa urmării penale drepturile părții vătămate sînt asigurate, inclusiv dreptul de a ataca ordonanța privind refuzul de a începe urmărirea penală.

Art.20 din Constituție stipulează că orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

CPP, de asemenea, prevede, în alin.(1) art.19, că orice persoană are dreptul la examinarea și soluționarea cauzei sale în mod echitabil, în termen rezonabil, de către o instanță independentă, imparțială, legal constituită, care va acționa în conformitate cu Codul.

Limitînd dreptul unei părți în procesul penal de a exercita căile de atac, prevederea pct.3) alin.(1) art.401 CPP încalcă principiul constituțional al accesului liber la justiție.

Conform art.54 din Constituție, în Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului. Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrîngeri decît celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute

ale dreptului internațional și sînt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

Restrîngerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.

Prevederile alin.(2) al art.54 din Constituție nu admit restrîngerea drepturilor proclamate în art.20-24 din Constituție.

Prin urmare, așa cum stipulează art.20 din Constituție, nici o lege nu poate îngreuna accesul persoanei la justiție, fie persoană fizică sau juridică, fie inculpat sau parte vătămată.

Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale² admite stabilirea prin legislația internă a limitărilor dreptului de acces la o instanță judiciară cu condiția ca limitările să nu afecteze dreptul în substanța sa, să urmărească un scop legitim, să existe un raport de proporționalitate între măsurile restrictive și scopul urmărit.

² Tratatul internațional, 1998, vol.1.

Curtea reține că această condiție nu este respectată prin prevederea pct.3) alin.(1) art.401 CPP și subliniază că este responsabilitatea statului ca prin legislația sa să instituie toate garanțiile necesare pentru ca persoana să se simtă protejată, oferindu-i șansa sigură de a-și revendica în justiție un drept constituțional lezat, indiferent de faptul dacă este inculpat sau parte vătămată, dacă procesul a fost declanșat la inițiativa sa sau a altei persoane.

Potrivit art.26 din Constituție, dreptul persoanei la apărare este garantat, fiecare om avînd dreptul să reacționeze independent, prin mijloace legitime, la încălcarea drepturilor și libertăților sale. Fiind un element esențial al dreptului la un proces echitabil, dreptul la apărare este un drept fundamental, care nu poate fi îngreunat.

Curtea relevă că prevederea contestată din CPP oprește în realitate partea vătămată de a apela la instanțele judecătorești, de a fi apărată și de a se prevala de toate garanțiile procesuale, care într-o societate democratică condiționează procesul echitabil.

Folosirea căilor de atac este garantată de art.119 din Constituție, părțile interesate și organele de stat competente fiind în drept să exercite căile de atac, în condițiile legii, împotriva hotărîrilor judecătorești.

Prin prevederea pct.3) alin.(1) art.401 CPP partea vătămată este lipsită de acest drept constituțional. Curtea relevă că nu există o justificare obiectivă și rezonabilă pentru condiționarea exercitării de către partea vătămată a căilor ordinare de atac exclusiv cu privire la latura penală și numai în cazul în care procesul penal a fost inițiat la plîngerea prealabilă a acesteia.

Prevederile CPP abilitază procurorul cu atribuția de a contesta necondiționat sentințele judecătorești.

În cazurile nespecificate în art.276 „Pornirea urmăririi penale în baza plîngerii victimei” din CPP, apărarea drepturilor și intereselor legitime ale părții vătămate este lăsată în exclusivitate la discreția procurorului. Dacă procurorul, din anumite motive, nu exercită căile ordinare și extraordinare de atac, interesele legitime ale părții vătămate, care, potrivit prevederii criticate, nu este în drept să introducă apel sau recurs, rămîn neprotejate. În cazul abținerii procurorului de a folosi căile de atac, se reduce controlul judiciar asupra instanțelor inferioare, crește riscul neremedierii erorilor judiciare.

De remarcat în contextul acestei cauze că Curtea Constituțională s-a pronunțat asupra necesității garantării și protejării dreptului persoanei la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime (art.20 din Constituție) și a dreptului său la apărare (art.26 din Constituție) în multiple hotărîri ale sale (nr.20 din 16 iunie 1997³, nr.22 din 30 iunie 1997⁴, nr.10 din 17 martie 1998⁵, nr.16 din 28 mai 1998⁶, nr.8 din 15 februarie 2000⁷, nr.7 din 13 februarie 2001⁸, nr.46 din 24 noiembrie 2002⁹, nr.12 din 19 iunie 2003¹⁰, nr.2 din 19 februarie 2004¹¹).

³ M.O., 1997, nr.43-44, art.23

⁴ M.O., 1997, nr.46-47, art.26

⁵ M.O., 1998, nr.28-29, art.16

⁶ M.O., 1998, nr.56-59, art.24

⁷ M.O., 2000, nr.24-26, art.11

⁸ M.O., 2001, nr.19-20, art.6

⁹ M.O., 2002, nr.170-172, art.30

¹⁰ M.O., 2003, nr.138-140, art.13

¹¹ M.O., 2004, nr.39-41, art.9

Astfel, în temeiul enunțurilor expuse, Curtea Constituțională apreciază că prevederea pct.3) alin.(1) art.401 CPP aduce atingere dispozițiilor constituționale privind accesul liber la justiție (art.20), privind dreptul la apărare (art.26), privind restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți (art.54), privind exercitarea căilor de atac împotriva hotărârilor judecătorești (art.119).

Pentru considerentele expuse, în temeiul art.140 din Constituție, art.26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, art.61, art.62 și art.68 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

HOTĂRĂȘTE:

1. Se declară neconstituțională prevederea: „...în ce privește latura penală în cazurile în care procesul penal se pornește doar la plîngerea prealabilă a acesteia în condițiile legii” din pct.3) alin.(1) art.401 din Codul de procedură penală.

2. Prezenta hotărîre este definitivă, nu poate fi supusă nici unei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în “*Monitorul Oficial al Republicii Moldova*”.

PREȘEDINTELE CURȚII CONSTITUȚIONALE

Dumitru PULBERE

Chișinău, 20 mai 2008.

Nr.9.

OPINIE SEPARATĂ

expusă în temeiul art.27 alin.(5) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și art.67 din Codul jurisdicției constituționale

Prin Hotărîrea din 20 mai 2008 Curtea Constituțională a declarat prevederea „...în ce privește latura penală în cazurile în care procesul penal se pornește doar la plîngerea prealabilă a acesteia în condițiile legii” din pct.3) alin.(1) art.401 al Codului de procedură penală (în continuare – CPP) ca fiind contrară art.20, 26, 54 și 119 din Constituție, precum și unor prevederi din Declarația Universală a Drepturilor Omului și Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (în continuare – Convenția europeană).

Consider hotărîrea Curții Constituționale nefondată pentru motivul că problema privind dreptul părții vătămate de a ataca latura penală a sentinței nu este o problemă de constituționalitate, ci de oportunitate și ține de competența legislativului.

Textul legal contestat vizează partea vătămată și este cuprins într-o normă limitativă, care concretizează cazurile și persoanele care pot declara apel asupra sentințelor penale. Interdicția privind depunerea apelului de către partea vătămată se referă doar la ***latura penală*** a sentinței, exceptînd cazurile cînd procesul penal a fost pornit la plîngerea prealabilă a părții vătămate. Latura penală, în cadrul procesului penal, se compune din calificarea infracțiunii, acuzarea și pedeapsa inculpatului. Prin prevederile art.401 CPP legislatorul a respectat principiul dreptului procesual penal al acuzării mixte, aplicabil în Republica Moldova, iar pentru categoriile de cauze, cînd procesul penal ***nu*** pornește la plîngerea prealabilă a părții vătămate, a aplicat principiul ***acuzării publice***, conform căruia latura penală reprezintă o problemă de interes public, și nu privat.

Potrivit principiului acuzării publice, ***raporturile de drept penal apar doar între stat și infractor***, iar între partea vătămată și infractor astfel de raporturi apar doar atunci și în măsura în care prin infracțiune s-a cauzat un prejudiciu patrimonial sau nepatrimonial. Rolul de acuzator de stat, conform acestui principiu, se încredințează unei autorități publice, în sistemul nostru de drept – procurorului, care antrenează partea vătămată în proces fără a-i atribui funcția de acuzare. Deși pînă a fi calificată parte vătămată victima are dreptul de a depune plîngere, ea nu are dreptul de a efectua nemijlocit urmărirea în instanță a persoanei care i-a cauzat un prejudiciu.

O altă componentă a laturii penale este pedeapsa penală. Potrivit art.61 din Codul penal, scopul pedepsei penale nu este răzbunarea pentru săvîrșirea infracțiunii. Într-o societate civilizată, unde acuzarea este publică, partea vătămată nu poate pretinde la „răzbunare privată”. Partea vătămată nu poate impune instanței ce pedeapsă să aplice față de inculpat, dar poate cere recunoașterea acestuia ca vinovat pentru a putea invoca aplicarea dispozițiilor legale privind latura civilă.

Statul, cu respectarea Constituției și a tratatelor internaționale la care este parte, are dreptul să stabilească condițiile și principiile de bază ale desfășurării procesului penal, însă acestea trebuie să fie intercorelate și să nu afecteze unitatea materiei procesual penale. În baza acestor raționamente, consider că prin hotărîrea adoptată Curtea Constituțională a deviat de la principiul integrității legislației procesual penale și a ignorat principiul acuzării publice.

Subliniind încă o dată că problema care face obiectul sesizării este o problemă de oportunitate și ține de competența exclusivă a Parlamentului, consider că prin hotărîrea adoptată Curtea a impus Parlamentului noi rigori constituționale contrare conceptului inițial al CPP. În consecință legislatorul va fi nevoit să modifice, după același concept, și alte prevederi care vizează instituții ale dreptului procesual penal, ca acordul de recunoaștere a vinovăției, amnistia ș.a., în care va trebui să stipuleze luarea în considerare a opiniei părții vătămate, care prin hotărîrea Curții este egalată în drepturi cu procurorul. De asemenea, va trebui să acorde părții vătămate aceleași garanții procesuale de care beneficiază inculpatul și acuzatul.

Deși în partea descriptivă a hotărîrii art.16 din Constituție, invocat de către autorul sesizării, nu este menționat, expunînd conținutul art.6, 19, 24 ș.a. din CPP, Curtea, de fapt, promovează aceeași idee – egalitatea în drepturi a părților în procesul penal.

Motivîndu-și hotărîrea, Curtea a citat, în opinia mea, formal unele norme din Constituție și tratatele internaționale, deoarece nu a arătat legătura cauzală între dreptul pretins a fi lezat al părții vătămate și normele constituționale invocate.

Astfel, invocînd Convenția europeană, Curtea nu a precizat care normă convențională vizează drepturile victimei în proces și consider că nici nu a aplicat-o în corespundere cu jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (în continuare – CEDO), conform căreia în procesul penal de protecția Convenției beneficiază doar persoanele acuzate de săvîrșirea unei infracțiuni. Art.6 al Convenției europene se aplică față de victimă numai dacă este lezat un drept sau un interes legal direct al acesteia. Drept exemplu poate fi adus cazul *Perez versus Franța*, în care CEDO a constatat că Convenția europeană nu oferă un drept la „*răzbunarea privată*” sau la *actio popularis*. Astfel, dreptul de a cere urmărirea penală sau condamnarea terțelor persoane nu poate fi exercitat separat. Acesta trebuie să fie inseparabil de exercitarea de către partea vătămată a dreptului de a intenta o acțiune civilă în dreptul intern, chiar dacă aceasta are drept obiect reparația simbolică sau protejarea unui drept civil, precum ar fi dreptul la „buna reputație” (p.70)¹.

¹ Cazul *Perez contra Franței*. Hotărîrea nr.47287/99 din 12.02.2004. CEDH 2004-I, p.93

Actul infracțional nu generează contraobligația juridico-penală a victimei de a pedepsi infractorul, societatea contemporană refuzînd să practice legea talionului, în favoarea unei justiții echitabile. Pentru partea vătămată actul infracțional generează obligația juridico-civilă de a pretinde și de a recupera prejudiciul material și moral cauzat ei, în primul rînd, de la infractor și, în al doilea rînd, în condițiile legii, de la stat. În baza acestui raționament, consider că partea vătămată nu poate avea interes pentru latura penală a sentinței după examinarea cauzei penale în instanța de fond, fapt care nu obligă legislatorul să-i acorde dreptul de a exercita căile de atac împotriva hotărîrilor judecătorești în baza art.119 din Constituție, invocat de Curte. În baza art.119 din Constituție, statului îi revine obligația de a reglementa procedurile de exercitare a căilor de atac: ordinare și extraordinare. Căile ordinare, după scopurile lor, statutul părților, drepturile și obligațiile participanților, se deosebesc de etapa de urmărire penală și examinarea cauzei în instanța de fond, așa cum căile extraordinare se deosebesc de cele ordinare.

Invocînd art.20 din Constituție, Curtea Constituțională trebuia să enunțe clar ce drept sau interes protejat de lege a fost lezat prin norma legală apreciată drept neconstituțională. Art.20 din Constituție privind accesul liber la justiție poate fi invocat în procesul penal pentru protejarea oricărui drept și interes al părții vătămate, însă nu pentru protejarea dreptului acesteia de a acuza sau de a califica acțiunile inculpatului. Victima are dreptul de a declanșa procedura penală, însă după pronunțarea sentinței ea poate pretinde în justiție numai protejarea intereselor sale civile. Or, prin prevederile CPP și CPC victima, căreia prin infracțiune i-au fost cauzate prejudicii patrimoniale sau nepatrimoniale, dispune de drepturile necesare pentru repararea acestora.

Subiectul sesizării contestă inegalitatea părții vătămate în raport cu celelalte părți în exercitarea căilor ordinare de atac, apelul și recursul, și căilor extraordinare de atac, recursul în anulare și revizuirea procesului penal. Declarînd neconstituțională prevederea pct.3) alin.(1) art.401 CPP, Curtea a invocat următorul argument: „Dacă procurorul, din anumite motive, nu exercită căile ordinare și extraordinare de atac, interesele legitime ale părții vătămate, care, potrivit prevederii criticate, nu este în drept să introducă apel sau recurs, rămîn neprotejate”. Prin această concluzie Curtea n-a luat în considerare faptul că apelul presupune controlul judiciar, iar recursul – examinarea problemelor de drept. În procesul examinării apelului și recursului ordinar partea vătămată, în baza art.60 CPP, beneficiază de aceleași drepturi ca în procesul judecării cauzelor penale în prima instanță. De obicei, victima este recunoscută nu numai ca parte vătămată, dar și ca parte civilă, care poate declara apel și recurs. De asemenea, țin să menționez că

neîndeplinirea de către procuror a atribuțiilor sale nu poate servi drept temei pentru revizuirea conceptului CPP.

Principiul accesului liber la justiție, consacrat de art.20 din Constituție, precum și dreptul la un proces echitabil, statuat de art.6 al Convenției europene, garantează persoanei accesul la orice instanță de fond pentru restabilirea drepturilor și intereselor sale legitime. Acest drept diferă de dreptul de exercitare a căilor de atac, garantat de art.119 din Constituție, sau de dreptul la dublul grad de jurisdicție în materia penală, garantat de art.2 al Protocolului nr.7 la Convenția europeană. Din conținutul art.2 al Protocolului reiese clar că în materia penală exercitarea căilor de atac este garantată oricărei persoane declarate vinovate de o infracțiune de către un tribunal, care „are dreptul să ceară examinarea declarației de vinovăție sau a condamnării de către o jurisdicție superioară”. Convenția nu garantează acest drept părții vătămate. Mai mult ca atât, și în cazul inculpatului exercițiul acestui drept nu este absolut. Astfel, conform aceleiași norme: „Exercitarea acestui drept, *inclusiv motivele pentru care poate fi exercitat*, sînt reglementate de lege”.

Consider că prin interpretarea dată în hotărîrea sa articolului 20 din Constituție Curtea a deviat de la propria jurisprudență. Astfel, în interpretarea acestei norme privind categoriile de cauze care sînt de competența instanțelor judecătorești și a celor în legătură cu care accesul la justiție este limitat, anterior Curtea a statuat că „*stabilirea* competenței instanțelor judecătorești, a procedurii de examinare a litigiilor, precum și a *căilor de atac face obiectul unor legi organice și constituie competența exclusivă a Parlamentului*”². Aceeași poziție a expus Curtea Constituțională și în Hotărîrea nr.26 din 23.10.2007 „Pentru controlul constituționalității unor prevederi ale art.298, art.300 și art.313 din Codul de procedură penală, introduse prin Legea nr.264-XVI din 28 iulie 2006 “Pentru modificarea și completarea Codului de procedură penală al Republicii Moldova”³.

² HCC nr.16 din 28.05.1998 „Cu privire la interpretarea art.20 din Constituția Republicii Moldova”. M.O., 1998, nr.56-59, art.24

³ M.O., 2007, nr.175-177, art.23

Analizînd recomandările structurilor Consiliului Europei, inclusiv Recomandarea invocată de Curtea Constituțională, observăm că structurile europene solicită de la statele membre protecția victimelor infracțiunilor sub toate aspectele, inclusiv prin adoptarea de măsuri speciale. Aceste măsuri, însă, trebuie să vizeze acordarea asistenței juridice, informarea victimei privind mersul procesului, rezultatele examinării, reexaminarea cererii de pornire a urmăririi penale ș.a. șirul acestor măsuri, însă, nu include dreptul victimei de a ataca sentința instanței de fond sau de a cere rejudecarea cauzei cu privire la latura penală. Toate aceste măsuri trebuie să vizeze latura civilă, drepturile și interesele legitime ale părții vătămate, cu excepția laturii penale, care intră în competența statului, fiind o problemă de interes public.

Citind Recomandarea nr.(85) 11 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei în original (în limba franceză), am sesizat o inexactitate de traducere. Astfel, p.7 prevede dreptul victimei „de a cere revizuirea de către autoritatea competentă a unei decizii de clasare”, și nu a „deciziei privind neurmărirea penală”, formulă utilizată de Curte. Consider că în cazul clasării cauzei penale victima, într-adevăr, trebuie să dispună de dreptul de a ataca decizia, deoarece clasarea cauzei exclude posibilitatea invocării de către victimă a dispozițiilor legale privind latura civilă.

Pentru considerentele expuse și pentru faptul că limitarea dreptului părții vătămate de a ataca cu apel latura penală a sentinței este prevăzută de lege (pct.3) alin.(1) art.401 CPP) consider că norma contestată respectă cerințele art.54 alin.(1) din Constituție. Întrucît dreptul limitat nu cade sub incidența art.20 din Constituție, consider că norma contestată nu contravine nici art.54 alin.(3) din Constituție. Avînd în vedere faptul că existența dreptului limitat nu este atinsă, partea vătămată dispunînd de dreptul de a ataca latura civilă a cauzei, norma contestată nu încalcă nici art.54 alin.(4) din Constituție. Prin urmare, concluzia Curții că prevederea contestată încalcă art.54 din Constituție este greșită.

Reiterînd ideea expusă mai sus că prevederile art.401 CPP au un caracter limitativ, menționez că Curtea a declarat neconstituțională prevederea pct.3) neatingînd sintagma „partea vătămată”. Astfel, Curtea Constituțională a creat o nouă normă de drept, stabilind pentru partea vătămată temeuri mult mai largi pentru a depune apel și recurs, decît pentru persoanele enumerate în art.401 CPP, inclusiv procurorul. De remarcat în context că art.395, 396 și 397 CPP prevăd mult mai multe temeuri de atacare a sentințelor judecătorești, decît art.401 alin.(1) pct.1) CPP.

Avînd în vedere că în sesizare s-a cerut controlul constituționalității pct.3) integral și în coroborare cu art.421, 438 și 452 CPP, articole pe care Curtea le-a trecut cu vederea, acest fapt este de neînțeles.

În baza celor expuse și avînd în vedere că pct.3) alin.(1) art.401 CPP nu contravine Constituției și tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte, iar problema examinată de Curte este o

problemă de oportunitate, ce ține exclusiv de competența Parlamentului, consider că prin hotărîrea adoptată Curtea și-a depășit atribuțiile.

JUDECĂTOR AL CURȚII CONSTITUȚIONALE

Victor PUȘCAȘ

Chișinău, 20 mai 2008.

PCC-01/4g

20 m

ADRESĂ

La 21.02.2008 Curtea Supremă de Justiție a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a prevederii pct.3) alin.(1) art.401 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova (în continuare – CPP).

Prin Hotărîrea din 20.05.2008 Curtea Constituțională a apreciat prevederea „...în ce privește latura penală în cazurile în care procesul penal se pornește doar la plîngerea prealabilă a acesteia în condițiile legii” din pct.3) alin.(1) art.401 CPP ca fiind neconstituțională pentru motivul că limitează dreptul părții vătămate de a se folosi de toate garanțiile procesuale, care într-o societate democratică condiționează procesul echitabil, subliniind că este responsabilitatea statului ca prin legislația sa să instituie toate garanțiile necesare pentru ca persoana să-și poată revendica în justiție un drept constituțional lezată, indiferent de faptul dacă este inculpat sau parte vătămată, dacă procesul a fost declanșat la inițiativa sa sau a altei persoane.

Neconstituționalitatea prevederii pct.3) alin.(1) art.401 CPP determină necesitatea stipulării în art.60 CPP a dreptului părții vătămate de a declara apel sau, după caz, recurs privind latura penală a cauzei.

În procesul examinării dosarului Curtea a constatat unele lacune în titlul III, cap.I „Partea acuzării” din CPP.

Art.58 CPP definește noțiunea „victimă” și descrie drepturile și obligațiile procesuale penale ale victimei. Conform alin.(1), se consideră victimă *orice persoană fizică sau juridică*, căreia, prin infracțiune, i-au fost aduse daune morale, fizice sau materiale. Drepturile de care beneficiază victima sînt concretizate în alin.(3) al aceluiași articol, pct.5) al căruia stipulează că victima are dreptul „să ceară de la organul de urmărire penală să fie recunoscută ca parte vătămată în cauza penală *dacă este persoană fizică*”, omițînd în mod nejustificat persoana juridică.

Persoana juridică este omisă și din dispozițiile art.59 alin.(1) CPP, care consideră parte vătămată numai *persoana fizică* căreia i s-a cauzat prin infracțiune un prejudiciu moral, fizic sau material, recunoscută în această calitate, la cererea victimei.

Propunerea de a recunoaște *persoanei juridice* calitatea de parte vătămată prin art.58 alin.(3) pct.5) și art.59 alin.(1) CPP are drept reper art.219 CPP, potrivit căruia acțiunea civilă în procesul penal poate fi intentată la cererea *persoanelor fizice sau juridice* cărora le-au fost cauzate prejudicii materiale, morale sau, după caz, le-a fost adusă daună reputației profesionale nemijlocit prin fapta (acțiunea sau inacțiunea) interzisă de legea penală sau în legătură cu săvîrșirea acesteia (alin.1).

Curtea reține atenția Parlamentului asupra omisiunilor semnalate și oportunității de a opera modificări în Cod în sensul arătat mai sus.

Pentru considerentele expuse, în temeiul art.28¹ din Legea cu privire la Curtea Constituțională, art.79 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională solicită Parlamentului să examineze prezenta adresă și, în termenul stabilit de lege, să aducă la cunoștința Curții decizia adoptată asupra acesteia.

PREȘEDINTELE CURȚII CONSTITUȚIONALE

Dumitru PULBERE